

O Svetim Apostolima

Autor: Antonina Pantelić

Reč „apostol” danas označava Hristove neposredne učenike, koje je On lično poučio i poslao da propovedaju Jevandjelje, ova reč potiče od grčke imenice „apostolos” koja označava izaslanika (poslanika) ili glasnika. Bila je poznata još od najranijih vremena i susreće se kod antičkih pisaca, ali je imala značenje pomorske ekspedicije, grupe kolonista i slično, tako da je tek Herodot koristi u značenju „izaslanik”. U tim prehrišćanskim vremenima, ova reč nema praktično nikakvo religiozno značenje.

U Septuaginti, grčkom prevodu starozavetnih tekstova, glagolom „apostello” prenosi se jevrejski glagol „k-rii” koji, osim opšteg značenja („poslati”), označava i slanje proroka na propovedanje reči Božje Izrailjcima. Blaženi Jeronim je pretpostavljao da je imenica „apostolos” prevod jevrejske imenice „šaliah” koja označava izaslanika ili opunomoćeno lice. Moguće je da su „šaliah” bili neka vrsta izaslanika sinedriona, a pouzdano se zna da je oko 70 g. n. e. jedna od njihovih dužnosti bilo ostvarivanje veze između sinedriona i opština jevrejske dijaspore. Međutim, i pored sve sličnosti koja postoji između imenica „šaliah” i „apostol”, razlika u službama koje su vršile grupe označene tim nazivima ostaje suštinska: naziv „šaliah” imao je u većoj meri jurističko nego religiozno značenje, dok je pojam apostola čisto hrišćanski i nema svoje prototipe ni u grčkoj, ni u jevrejskoj tradiciji. Apostolsko služenje ustanovio je sam Gospod Isus Hristos radi ustrojstva svoje Crkve. I u Novom zavetu reč „apostolos” na nekim mestima zadržava svoje opšte značenje tj. ona označava lice koje je neko poslao nekuda sa određenim ciljem (npr. v. Jn 13,16 – Nije sluga veći od gospodara svojega, niti je poslanik /apostolos/ veći od onoga koji ga je poslao). Osnovno, međutim, postaje ono značenje koje je izraženo u rečima apostola Petra pred izabranje apostola Matije: Od ovih ljudi koji su bili zajedno sa nama za sve vreme otkako među nas dođe i iziđe od nas Gospod Isus, počevši od krštenja Jovanova do dana kada se uznesu od nas, da jedan od ovih bude s nama svedok NJegovog vaskrsenja (Dap 1,21-11). U Novom zavetu se, u većini slučajeva, apostolima nazivaju onih 12 učenika koji su bili najbliži Hristu, kao i apostol Pavle. Sve do kraja 2. veka posle Hristovog rođenja, propovednici Jevandjelja nazivani su apostolima, i o njima se govori u Učenju Dvanaestorice apostola (Didache). Najzad, ono služenje u Crkvi koje je podrazumevalo propovedanje jevandelske vere među neznabožičkim narodima, često se imenuje kao „ravnoapostolno”, tako da Crkva kao „ravnoapostolne” poštuje Mariju Magdalinu, cara Konstantina Velikog, sv. Ninu, prosvetiteljku Gruzije, sv. velikog kneza Vladimira, sv.

Kirila i Metodija itd.

SMISAO APOSTOLSTVA

Duhovni smisao hrišćanskog apostolstva može se razumeti samo u vezi sa poslanjem u svet samoga Gospoda Isusa Hrista koje prethodi i predstavlja osnovu apostolskog poslanja: Kao što je Otac poslao Mene, i Ja šaljem vas (Jn 20,21), kaže Gospod. Poslanje Gospodnje, kao sredstvo za ljudsko spasenje i ovo spasenje kao cilj poslanja, veoma su tesno povezani jedno sa drugim i izražavaju Božje blagovoljenje za spasenje svih ljudi (v. 1Tim. 2,4). Apostolsko služenje je, pak, prejemstveno povezano sa služenjem Gospoda, i na njega može da postavi jedino sam Bog posredstvom svog Sina: Ne izabrate vi Mene, nego Ja vas izabrah i postavih vas da vi idete i rod donosite, i rod vaš da ostane (Jn 5,16). Upravo se iz tog razloga dopuna apostolskog zbora odvija uz pomoć kocke, čime će se potvrditi da je Sam Gospod odabrao apostola (v. Dap 1,24). U tom prizivu od Boga krije se i razlikovanje između Hristovih apostola i apostola Crkve, bez obzira na svu uzvišenost misije ovih drugih, ne može se reći da oni nose poseban apostolski pečat, tj. lični priziv Isusa Hrista. Svaki od Apostola je – lični izaslanik Hristov, i zato apostol Pavle naglašava isključivost i uzvišenost svoga služenja u Crkvi, budući da ga je dobio od Oca kroz Isusa Hrista (v. Gal. 1,1). Izbor za Apostola ima svoju osnovu u prevečnim planovima, koji postoje pre stvaranja sveta. Osim ap. Pavla, koji je izabran još od utrobe matere (Gal. 1,15), primer takvog, predodređenog izabranja daje i povest o susretu Gospoda sa Natanailom: Pre nego te pozva Filip, videh te kad bejaše pod smokvom (Jn 1,48)

Uporedo s tim, priziv na apostolsko služenje zahteva i svoje ispunjenje, tj. osvećenje Svetim Duhom. I pre svog Vaznesenja, Gospod je obećao Apostolima da će im od Oca poslati Duha-Utešitelja, koji će ih svemu naučiti i podsetiti ih na sve što je Gospod rekao (v. Jn 14,26). Primićete silu kada Duh Sveti siđe na vas (Dap 1,8), a što se i dogodilo prilikom Pedesetnice. Knjiga Dela apostolskih pokazuje kako je Sveti Duh učestvovao u delu širenja Jevanđelja, rukovodio apostolske propovedi, odabirao Apostole za ovo ili ono delo, poučavao ih i snažio, upravljao njihove misionarske puteve... Može se reći da istinsku garanciju stupanja u apostolstvo predstavlja učešće sva tri Lica Svete Trojice u tom činu – izbor od Oca, priziv od Sina i osvećenje od Svetoga Duha.

Apostolsko služenje nije ograničeno na određeno mesto, i ono se sastoji u satrudništvu sa Hristom na delu ustrojavanja Crkve na Zemlji, a što je podrazumevalo mnoge zadatke (propoved, vršenje Sv. Tajni, poučavanje vernih istinskom bogopoštovanju, itd). Apostolsko služenje pretpostavljalo je potpunu predanost volji Božjoj, tako da su i stradanja Hrista radi neraskidivo povezana sa apostolstvom. Najzad, apostolstvo je predstavljalo

i osobitu vlast, koja se prevashodno pojavila u pastirstvu i čudotvorenju. Budući svedoci Logosa, Apostoli su sastavili knjige koje je Crkva prihvatila kao svestene (v. 2Petr. 3,16) i spojila u jedinstveni korpus Novog zaveta. Postoji i jedan broj spomenika posleapostolskog vremena koji su potpisani imenima Dvanaestorice, a u kojima se nastavlja apostolska tradicija. Punoću apostolskog predanja čuva Crkva, zbog čega se u nikejsko-carigradskom Simvolu vere kao jedno od suštinskih svojstava Crkve ističe upravo njeno apostolstvo.

Sveštenik Konstantin Poljskov

PETAR I PAVLE – DVA RAZLIČITA APOSTOLA

Proslavljajući istoga dana apostole Petra i Pavla, Crkva, kako se čini, hoće da nas podseti na raznolikost ljudskih karaktera i puteva koji vode ka Bogu. I jednog i drugog apostola nazivaju prvovrhovnim, mada ni njihovo prvenstvo nije sasvim jednako. Petar je bio jedan od Hristovih najbližih učenika tokom NJegovog zemaljskog života, dok Pavle ni na koji način nije povezan sa jevandelskim događajima. Pavle je počeo da propoveda mnogo kasnije, pa čak nije ni bio „zvanično” potvrđen u ulozi jednog od Dvanaestorice apostola. Uprkos tome, moguće je napraviti izvesnu paralelu i u opštim crtama uporediti njihove dve sudbine.

Kao i njegov brat Andrej, Simon, kasnije nazvan Petar, bio je običan galilejski ribar. Galileja je, pak, bila ona oblast Palestine koja je bila najudaljenija od Jerusalima, i u njoj je živeo veliki broj mnogobožaca. Žitelji prestonice sa visine su gledali na Galilejce kao na provincijalce. Osim toga, Galilejci su i govorili sa приметnim akcentom, i na osnovu tog akcenta Petra su prilikom Hristovog hapšenja i prepoznali u dvorištu prvosveštenika. Čak se i njegovo zanimanje smatralo najprostijim i najneprivlačnijim: ribari su hvatali ribu na Galilejskom jezeru i to uglavnom noću, tako da nisu uvek uspevali da se dovoljno naspavaju; od njih se širio neprijatni miris ribe, a prihodi su im bili krajnje nepredvidivi, jer je sve zavisilo od uspešnosti ulova. Uopšteno, život galilejskih ribara bio je nezavidan, i možda su upravo zbog toga Simon i Andrej, tek što su začuli poziv lutajućeg Propovednika: Hajdete za Mnom i učiniću vas lovcima ljudi (Mt 4,19), odmah poslušali i odbacili mreže, koje su posle svakog lova morali ponovo da čiste i krpe. Tako su postali prvi pozvani apostoli.

Sasvim suprotno od njega, Pavle ili, tačnije, Savle (kako mu je bilo ime pre obraćanja ka Hristu) pripadao je tadašnjoj društvenoj eliti. Rođen je u helenističkom gradu Tarsu, prestonici provincije Kilikije, a poticao je iz Venjaminovog plemena, kao i car Saul (Savel), u čiju je čast i dobio ime. Istovremeno, on je po rođenju bio i rimski građanin, što je bila veoma retka

privilegija za provincijalce. Ona mu je davala mnoštvo posebnih prava (na primer, pravo da zahteva da mu sudi imperator lično, što je on kasnije i iskoristio, kako bi o trošku države stigao u Rim). Paulus (što na latinskom znači „mali”, jer je to zapravo rimsko ime) verovatno je ime koje je on nosio od samog početka, ali je tek posle preobraćanja u Hrišćanstvo počeo da ga koristi umesto predašnjeg imena Savle. Obrazovanje je stekao u Jerusalimu, kod Gamaliila, istaknutog bogoslova toga vremena. Savle je pripadao farisejima – revnosnim izvršiocima Zakona, koji su težili da sa najvećom pedantnošću izvrše sve njegove zahteve i „predanje staraca”. Iako je Hristos razobličavao fariseje, poznato nam je nekoliko primera da su upravo fariseji postajali NJegovi verni učenici, tako da Savle-Pavle nije u tome bio usamljen.

ZAJEDNIČKE OSOBINE SIMONA I SAVLA

Simon i Savle su, prema svom karakteru, imali mnogo zajedničkih crta. Pošto je okončao svoje obrazovanje kod Gamaliila, Pavle se nije jednostavno prepustio tumačenju Mojsejevog Zakona. Naprotiv, njemu je bilo potrebno da taj Zakon praktično primenjuje, pa čak i da ga ukorenjuje, a kao najpogodnija sfera za primenu ovakvog njegovog stava učinila mu se borba protiv „jeresi” koja se nedavno pojavila. NJeni sledbenici su govorili o nekom vaskrsnom Isusu i o tome da je vera u NJega daleko važnija od dela Zakona! Savle nešto takvo nije mogao da podnese. Kada su, zbog slične propovedi, kamenovali arhidakona Stefana, on je još uvek samo čuvao odeću Stefanovih dželata. Međutim, revnosni mladić je uskoro i sam pošao na put da bi kaznio neverne u Damasku. Upravo će se na tom putu dogoditi onaj susret koji je za svagda promenio Savlov život.

Šta se događalo sa Simonom, koji je od samog početka bio Hristov učenik? I on je bio podjednako vatren i netrpeljiv. Hristos je jednom prilikom njemu, koji je još uvek bio samo ribar a ne apostol, naredio da posle neuspešnog noćnog lova ponovo baci mreže u vodu. On se povinovao ovoj zapovesti, ali kada su mreže donele neuobičajeno dobar ulov, rekao je Učitelju: Idi od mene, Gospode, jer sam ja čovek grešan (Lk 5,8), budući da je snažno osećao svoju nedostojnost i nečistotu... Nešto kasnije, međutim, kada je video Spasitelja kako korača po vodi, Petar je bez oklevanja zatražio od NJega: Reci mi da dođem Tebi po vodi (Mt 14,28)! Da, Petar je nakon toga posumnjao i počeo da tone, ali nijedan drugi apostol se nije usudio čak ni da pokuša nešto slično! Kada se pored Simona događa neko čudo, on odmah mora da odreaguje na njega, sve se za njega dešava ovde i sada. Nije slučajno što je upravo on, još mnogo pre Hristovog Vaskrsenja, bez kolebanja izgovorio svoje veroispovedanje: Ti si Hristos, Sin Boga živoga (Mt 16,16)! I premda je čak i sv. Jovan Krstitelj poslao učenike kod Hrista sa pitanjem da li je to zaista On, Petar ni najmanje ne sumnja u to. Kao odgovor na ove Petrove reči, Hristos ga i

naziva kamenom, na kojem će On saizdati svoju Crkvu. Aramejska i grčka reč koje označavaju stenu, odnosno Kifa i Petros, od tog trenutka postaju nova Simonova imena.

U životu svakoga od njih postojao je prelomni trenutak, koji ih je učinio onim što su postali. Savlu se na putu za Damask javio vaskrsli Hristos i upitao ga: Savle, Savle, zašto Me goniš (Dap 9,4)? Od tog trenutka, sve se promenilo u Savlovom životu – bolje rečeno, njegov sopstveni život više nije pripadao njemu samom, on ga je posvetio propovedanju Onoga kojega je nekada progonio.

Za Petra je, naprotiv, taj prelomni trenutak bilo njegovo odricanje. Uoči Raspeća, on je obećao Hristu da Ga neće napustiti čak ni u slučaju smrtne opasnosti, ali mu je Hristos na to odgovorio: Noćas, pre nego petao zapeva, tri puta ćeš Me se odreći (Mt 26,34). Možda bi, da su mu tog trenutka prišli dželatari, on odvažno pošao u smrt, ali pred njim je bila duga noć, prepuna straha i neizvesnosti... Petar se nekako neprimetno odrekao Hrista, kao da nije bio ni svestan toga, sve dok petao nije zapevao. Prvi među apostolima uvideo je na sopstvenom primeru kako se lako može postati poslednji! I tek su se posle Petrovih pokajničkih suza začule Spasiteljeve reči: Napasaj ovce Moje (Jn 21,17). Pre toga je, međutim, Hristos postavio Petru sasvim jednostavno pitanje: LJubiš li Me? Hristos je ovo pitanje postavio tri puta, tako da se Petar sasvim zbunio, ali posle one noći, kada se petao oglasio, takvo nešto nije bilo suvišno: trebalo je da onaj, koji se tri puta odrekao, tri puta ispovedi svoju ljubav.

Da će, pak, zbog te ljubavi morati da se odreknu spokojstva i udobnosti, vrlo dobro su znali i Petar i Pavle. Neposredno pošto je Petar ispovedio svoju ljubav, Hristos je izrekao proroštvo o njegovoj smrti: Raširićeš ruke svoje i drugi će te opasati i odvesti kuda ne želiš (Jn 21,18). Mučenička smrt bila je svojevrstni uslov za apostolstvo. Zar je bilo moguće da toga ne bude svestan Petar, koji je video raspeće svoga Učitelja? Zar je mogao da ne bude svestan toga Pavle, koji je i sam nekada mučio hrišćane? I jedan i drugi bili su osuđeni na smrt u Rimu, šezdesetak godina nakon Hristovog rođenja, što znači da se to dogodilo pre nego što je bila i napisana poslednja knjiga Novoga zaveta!

O njihovom propovedanju govori se u knjizi Dela apostolskih. Od samoga početka, blagovest je bila prevashodno upućena zalutalim ovcama doma Izrailjeva, i Petru je bilo potrebno čudesno viđenje da bi se uverio da Bog i neznabošce podjednako priziva ka veri kao i Judejce. I pored toga, on je uglavnom propovedao svojoj sabraći po veri. Uostalom, verovatno da bi prostom galilejskom ribaru bilo veoma teško da se obrati inovertim slušaocima koji su, osim toga, govorili drugim jezikom. Propoved inovertima iz drugih naroda bila je udeo obrazovanog Pavla, koji je i

rekao: Meni je povereno Jevandjelje za neobrezane, kao Petru za obrezane (Gal. 2,7).

RAZLIKE IZMEĐU PETRA I PAVLA

Uopšteno govoreći, među njima dvojicom bilo je mnogo razlika. Na primer, Petar je i pre susreta sa Hristom bio oženjen, dok je Pavle odlučio da svagda ostane neoženjen, kako porodične stvari ne bi ometale njegov glavni priziv. Najzad, za Petra je i sam Pavle rekao da je njegova supruga istovremeno bila i njegova saputnica (v. 1Kor. 9,5), što jasno svedoči da porodični život ne mora da bude prepreka za misionarstvo.

Moglo bi se napraviti dugo i iscrpno poređenje dvojice apostola, koji će kasnije biti nazvani prvovrhovnima. Najbolje će, međutim, biti ukoliko reč prepustimo njima samima, da oni kažu šta zapravo znači biti prvi među apostolima:

Prezvitere koji su među vama molim ja, koji sam saprezviter i svedok Hristovih stradanja, i zajedničar u slavi koja će se otkriti: čuvajte stado Božje koje vam je povereno, i nadgledajte ga, ne prinudno, nego dobrovoljno i po Bogu, ne zbog nečasnog dobitka, nego od srca, niti kao da gospodarite nasleđstvom Božjim, nego budite ugled stadu. I kad se javi Arhipastir, primićete venac slave koji ne vene, kaže apostol Petar (1Pet. 5,1-4), dok apostol Pavle govori sledeće:

Obrezan sam u osmi dan, od roda sam Izrailjeva, plemena Venijaminova, Jevrej in od Jevreja, po zakonu farisej. Po revnosti gonitelj Crkve Božje, po pravdi zakona besprekoran, ali sve što mi beše dobitak smatrah za štetu Hrista radi. No štaviše, ja i smatram sve za štetu prema prevashodnome poznanju Hrista Isusa, Gospoda mojega, radi kojega sam sve ostavio, i smatram sve za trice, da bih Hrista dobio... Govorim to ne kao da to već postigoh ili se usavrših, nego stremim ne bih li to dostigao, kao što mene dostiže Hristos Isus (Flp 3,5-8, 12).

Andrej Desnicki

Prevela i priredila: Antonina Pantelić